

**“ELEAREN LAINOA”
BERE HIRUGARREN
LANA PLAZARATU DU**

OLATZ ZUGASTIK **“Komunikatzeko ditudan behar asko betetzen dizkit musikak”**

Arantzazu Zugasti Arizmendi

(Argazkiak: Ander Gillenea)

“Elearen lainoa” es el título del tercer trabajo de Olatz Zugasti, hernaniarra afinada en Orio desde hace algunos años y directora del programa “Kantaita” de Euskadi Irratia, un espacio que le ha permitido acercar al público euskaldun la magia de las músicas de otros pueblos del mundo.

El arpa y la voz se convirtieron en sus aliadas a la hora de comunicar sus inquietudes, porque ella se considera una persona más intuitiva que reflexiva “ y a menudo algo torpe para las relaciones personales, de ahí que para mí, la música se haya convertido en una importante herramienta de comunicación”.

Una familia aficionada a la música fue el punto de partida de una trayectoria profesional en la que las referencias clásicas, las canciones populares y los ritmos personales se dan la mano. Olatz Zugasti reivindica la libertad en la creación, sin necesidad de buscar etiquetas, y asegura que su último trabajo lo ha hecho desde esa premisa, “ ni siquiera lo he hecho condicionada por la necesidad de presentarme en el escenario delante de un público, porque éste es un disco con el que, en principio, no voy a dar conciertos”.

“Elearen lainoa” izenburupean kaleratu duzu zure hirugarren lana. Zein helbururekin landu duzu disko berri hau, zer lortu nahi zenuen?

Hasteko eta behin, komunikazio maila bat lortu nahi nuen, entzunaldia erraza izatea, zerbait atsegina eta lasaigarria eskaintzea, hori zen helburu nagusia. Kanta batzuk aspaldidantik eginak nituen, duela hamaika bat urte edo, horien artean, Henriette Airen hitzak daramatzaten bi kantu, eta aspalditik zetorren Juanjo San Sebastianen hitzak dituen “Kant-mandu” lana ere. Material hori hortxe zegoen, eta doinu instrumental batzuk ere landuta nituen neronek harparekin egindakoak, eta guzti horrekin produktu atsegina egitea zen helburua.

Zein izaten da zure abiapuntua, zertan oinarritzen duzu zure lana disko bat bururatzaren zaizunean: musikan, hitzetan ...?

Abiapuntu hori leku ezberdinetan aurkitzen dut, nik usten dut lanean ari zaren bitartean gauzatzen dela, lanaren emaitza dela: entseaztean ari zara, eta halako batean ideia bat etortzen zaizu eta horri eusten diozu. Inspirazioak, askotan esaten den modura, lanean harrapatu behar zaitu, baina askotan kalean zabiltzala ere lanean ari zara, burua martxan dagoelako beti eta instrumentuez aparte ahotsa erabili behar dugunok beti egoten garelako doinuak buruan samurtzen. Gero, ahal duzun moduan doinu horiek grabatzen saiatzen zara, ideia hori lantzeko, eta hasieran aurkitzen zenien xarma hori beharbada ez diezu ikusten, inora ez doala konturatzen zara, eta alboratu egiten duzu edo aurrera jarraitzen duzu. Disko honetan gertatu zait Itxaro Bordarekin topo egin dudala. Bere azkeneko liburuan irakurritako lehenengo poema da, hain zuzen, disko-ko lehen kantua, berehala ikusi bainuen oso kantagarriak zirela bere hitzak, bideoklip baten moduan ikuskatu nuen poema hori eta neronek buruan bueltaka nerabilen doinu batekin hasi nintzen uztartzen, eta oso erraz aurkitu

nion sinbiosi hori, oso eroso iruditu zitzaidan kantatzeko.

Zuk idatzitako letra bat ere badago lan honetan...

Bai, bakarra da nik idatzitakoa. Behar bada hori izan daiteke niretzat lanik zailena, kanta bat idaztea, hitzak aurkitzea. Zerbait idazten ari zarenean, badirudi beti gauza inportantez aritu behar duzula, gauza filosofikoez, nolabait ere erantzuna eman behar diozula dituzun kezkei eta galderei, terapia modura erabili behar duzula kanta hori. Baina niri dagokidanez, abiada hori azkarragoa da musikaren bidetik hitzen aldetik baino, eta horregatik zailagoa gertatzen zait idaztea. Halere, abesti horretan nik asko maite dudan pertsona baten irudia hartzen dut, eta hortik abiatuta gogoeta bat egiten saiatzen naiz gizartean gertatzen den gai bati buruz: umeak izandako zenbait jenderi, jakin-mina eta bizitzeko grina duten eta bizitza aberatsa izateko gai diren zenbait jenderi sistemaren, irakaskuntzaren eta gure familia kulturaren hertsitasunagatik, beren jakin-mina hori zapuzten joaten

zaie. Azkenean, halako edo bestelako menpe-
tasuna dute pertsona horiek, eta hori da jaso
nahi nuen gogoeta.

**Buruan duzun lana zein helbururekin
mamitu duzu, agertoki batean jendaurre-
an kantatzeko edota etxean goxo-goxo
entzuteko? Nahitaezkoak al dira kontzer-
tuak musikari baten lana jakitera emate-
ko?**

Disko hau prestatzen hasi nintzenean garbi
nuen ez zela zuzenera eramango, askatasun
 osoa izan nahi nuen diskoa bera lantzeko, nire
fantasia guztiak esperimentatzeko soinuei eta
programazio elektronikoei dagokienez. Beraz,
ez daukat kontzertuak emateko asmorik, nahiz
eta zenbait kantuk bertsio akustikoa eskatzen
duten eta zuzenean emateko aproposak diren.
Agian, egunen batean jarriko naiz helburu
horrekin lanean, baina oraingoz ez; gainera,
Benito Lertxundiren emanaldietan ari naiz eta
ezin zara erdizka bi lekutan egon; hautaketa
bat egin behar duzu nahitaez.

**Idazleak beti dabilta beren irakurleak
ezagutzeko grinaz; buruan duten irudi
metaforiko horri aurpegia jarri beharra
dutela diote sarritan. Zuk nola imajinat-
zen dituzu zure entzuleak?**

Oraingo honetan, beharbada inoiz baino
gehiago, oso aske, oso libre sentitu naiz dis-
koa egiterakoan, eta ez nuen horrelakorik
kontuan hartu nahi. Zure publikoaren profila
diseinatzen hasten bazara, nolabait ere alde
aurretik aukerak ixten dizkiozu zure lanari.
Lehengo batean nik inoiz imajinatuko ez
nuen pertsona bat hurbildu zitzaidan nire dis-
koa asko gustatu zitzaioela esatera, nik oso
rock zaletzat nuen gizon bat da, rock experi-
mentalaren jarraitzailea, gainera, eta ez nuen
espero hori esango zidanik; beraz, ezusteko-
ak ere izaten dituzu...

HARPAREN LILURA

**Musika duzu ogibide, eta zaletasunak
eta lanbideak bat egiten dutenean,
beharrezkoa izaten da iturrietara jotzea.
Zergatik musika?**

Musika betidanik entzun izan dugu etxean,
betidanik egon gara gure familian musika-
rekin harremanetan, kantuak direla, kont-
zertuak direla... beti izan dugu zaletasun
hori Zugastitarrek. Dei eta joera hori beti-
danik izan dugu. Gogoan dut Ez Dok Amai-
ru-ren lehenengo diskoak nola erosten ziz-
kiguten, bata besteari diskoak oparitzen
nola ibiltzen ginen ere bai, eta iturri horie-
tatik edan dudala pentsatzen dut. Gero,
badaude beste faktore batzuk pertsonala-
goak direnak: iruditzen zait nahiko pertsona
intuitiboa naizela, erreflexiboa baino gehia-
go, eta komunikatzeko ditudan beharrak
betetzen dizkit musikak. Batzuetan, harre-
man pertsonaletarako trakets samarra ikus-
ten dut nire burua, eta musikan irtenbideak
aurkitu ditut harreman horiek gauzatzeko,
gustura sentitzeko.

Zergatik erakarri zintuen harpak?

Txikitan, gitarra oparitu zidaten jaunartzea egin nuenean, eta gitarrarekin ikasi nituen, Ixiar Egigurenen bitartez, lehenengo akordeak. Beti izan naiz herri kanten zalea eta lehenengo araudi horiek irakatsi zizkidan Ixiarrek eta neroni ibiltzen nintzen harmonizatzen beste akordeak bilatuz. Gero, 12 urte nituela, Bingen Zupiriak esan zidan ea sortzen ari zen talde batean parte hartu nahi nuen, eta halaxe hasi nintzen jaialdietan. Bingenek argi zuen gutako batek baxua eta beste batek harpa jotzen ikasi behar genuela -garai haietan doinu zeltak entzuten ari ginen- eta hortxe hasi zen harparen lilura. Harparenak zirraratxoak egin zidan, baina gure kulturaren ez da oso hurbil dugun instrumentua, eta bertan behera utzi nuen. Benitoren diskoan nire lehenengo kolaborazioa egin nuenean, harpa zelta bat zuen pertsona bat ezagutu nuen, eta utzi egin zidan eta hor eman nituen lehenengo urratsak. Garai haietan Alan Stivell-en "Renacence de la harpe celtique" entzuten nuen eta nire buruari esan nion nik hau ikasi beharra daukat, eta horrela hasi zen gauza; harparen magiak erabat harrapatu ninduen hamabost urterekin. Baionan egin nituen ikasketak; ibilbide akademikoa egin nuen, goiko maila iritsi arte, harpa klasikoaren errepertorio akademikoa ikasiz.

Ikasketak, halere, kontzertuetan parte hartzeari utzi gabe egin zenituen garai haietan...

Ikasketak egin arren, autodidakta izaten jarraitzen nuen, garbi bainuen ez nintzela mundu klasikotik abiatuko, herri doinuak nituela gustuko. Herri errepertorioa landu eta sortzeko joera izan dut beti. Benito Lertxundik harpa zelta sartu zuen bere taldean garai haietan, eta harparen doinuak entzuten dira "Mauleko bidean", "Pazko gaiardi" eta "Gaueko ele ixilen baladak" diskoetan.

Umeen kantuak biltzen zituen lan bat argitaratu zenuen duela urte batzuk. Nolako esperientzia izan zen hura?

Disko hura enkargu bat izan zen. Garai haietan haurra hazten ari nintzen, baztertua nuen sorkuntzaren alorra, nahiz eta bakardadean gauzatxo batzuk landu eta irrati saioarekin jarraitu, baina tira, amatsunean murgildurik nengoen. Eta, orduan, Elkar argitaletxeak proposamen hori egin zidan, haur kanta edo, batez ere, lo kanten bilduma bat egin nahi zutela, hor nolabaiteko hutsunea zegoela, artista ezagun baten ikuspuntutik egin nahi zutela zerbait eta ea animatzen nintzen. Ilusioarekin hartu nuen, ama izan berria nintzen eta bazegoen hor nolabaiteko inplikazioa.

IPARRALDE, INSPIRAZIO ITURRI

Zure lanetan jasotako abesti, doinu eta letra ugari Iparraldetik datoz. Badirudi Euskal Herriko inspirazio iturri emankorra izan dela eta oraindik ere badela lurralde hori. Zuretzat ere hala al da?

Baietz esango nuke nik. Hasteko, kanta tradizioak bizirik iraun du herrialde haietan, eta oraindik ere oso tinko dirau, batez ere Zuberoan; han, jendea ostatueta eta mahaiaren inguruan aritzen da oraindik ere. Baionan ikasitakoa naiz neroni, eta nolabait esateko, oso eroso sentitu izan naiz han, oso etxean. Eta beste arrazoi garrantzitsu bat ere badago ahaztu ezin dena: poesiararen arloko lana. Hor ditugu bi emakume horiek, Henriette Aire -Xalbador zenaren alaba-, alde batetik, eta Itxaro Borda, eta beste zenbait gizonezko ere bai, eta, euskararen aldetik, izugarrizko aberastasuna du hizkuntzak, beste euskalkietan lantzen ez diren errekurtsoak erabiltzen baitituzte. Kontatzeko dutena eta beren idazkera, lexikoa, irudi poetikoak, guzti hori oso iradokitzaila iruditzen zait.

Bederatzi urte egitera zoaz Euskadi Irratiko saioan. "Kantaita" du izena, eta komertzialak ez diren edo oso era pertsonalean aukeratuak izan diren musikak entzuteko tartea bihurtu da urteen poderioz eta entzuleen jarraipenari esker. Musikaren tresnatzat harturik komunikazio lanetan jarri duzu burua. Nola ikusten zara lan honetan?

Egia esan, ez dut nire saioa komertzialak ez diren musikak zabaltzeko bakarrik planteatzen. Musika munduan nabilenetik jende askorekin egin dut topo, baita beste herrialdeetako musikak entzuten dituztenekin ere; nolabait ere, beraz, ni musika horien jarraitzaile nintzen eta hemengo euskal hiztunen eremu horretan musika horiek tratatzeko tartetxoaren falta nabaritzen nuen. Horretaz aparte, Euskadi Irratiko proposamena oso garai onean iritsi zitzaidan; kontzertuen krisaldi garaia zen hura, eta egin nezakeen gauzarik onenetakoa iruditu zitzaidan irrati saio bat prestatzea, nire esku zegoen zerbait iruditzen zitzaidan hura, hurbila, beste komunikabide mota batzuekin konparatuz.

Halere, garai batean ezezagunak ziren zenbait musika mota eta zenbait herritako musikak ezagutzera eman dira azken urteotan, eta kasu batzuetan modan daudela ere esan daiteke...

Hala izan da, bai. Beste herri batzuetako musikek beste kolore batzuk dituzte eta jendeak kolore berri horiek ezagutzeko beharra zeukan. Bulgariatik duela urte batzuk etorri zitzaizkigun ahots eder horiek, adibidez, hori bera erakutsi ziguten, nolabaiteko zirrara sortu ziguten. Garai haietan, dudarik ez dago disko etxe independenteek ireki zutela bidea, eta, kasu batzuetan, multinazionalak musika horien aldeko apustua egin zuten, jan egin zuten merkatu hori, hor ere interes ekonomikoak egoten dira erdian...

Zaila izaten da nork bere burua definitzea; baina, tira, ezinbestekoa izaten den galdera hau. Zein motatako musika egingen duzula esango zenuke?

Folk musika asko entzuten dut, baina pop musika batzuk ere asko interesatzen zaizkit, Suzanne Vega adibidez, Leonard Cohen,

Peter Gabrielen zenbait gauza... eta musika klasikoa ere ezin dut baztertu; beraz, esango nuke guzti horren nahasketa dela nire musika. Ez dut batere gustukoa elementu jakin batzuk hartu eta diskoa "folk" edo beste motaren batekoa egin behar hori; nire gogoa libre eta aske utzi nahi izaten dut.

Emakume zaren neurrian, nola murgildu zara mundu artistikoan?

Sumatzen da, eta dudarik ez dago emakume batek ahalegin handiagoa egin behar duela, ez dakit nolako izarra izan behar duela aurrera ateratzeko. Badaude batzuk izugarrizko izarra dutenak eta, beharbada, "fuera de serie" batzuk izango direnak; baina gizonezkoek lehenago lortzen dute oihartzuna, gaitasun arrunta- goekin, aurrera egiteko aukera gehiago dituzte. Hori gure gizartean oso errotuta dagoen kontua da. Nire disko etxeari dagokionez, ezin esan dezaket diskriminatuta egon naizenik, errespetu handia sumatu dut nirekiko, eta beste kontu bat da entzuleek zer aukeratzen duten, eta hor ere aztertu beharko litzateke halako edo bestelako aukera zergatik egiten duten, baina denok sumatzen dugun gauza da emakumeok ahal dugun moduan aurrera ateratzeko moldatu behar dugula gure bizimodua, zailtasun handiagoekin.

Hurrengo proiektua?

Lanean jarraitzea. Kantak egiten jarraitzea, agian beste batzuen kolaborazioarekin, neronek ditudan ideia batzuk gauzatzeko -batez ere hitzen aldetik-, ze dena nik egin behar badut, emakume gehienoi gertatzen zaigun bezala, hurrengo diskoa hemendik hamar urtera aterako litzateke eta nik lehenago atera nahi nuke beste disko bat. Bide beretik jarraituko dudala pentsatzen dut, betiere eragin berriei uko egin gabe eta gauza berriak entzunez, baina modu naturalean gertatuko da garapena, ez dut pentsatzen oso bestelako gauzak aterako direnik.